

СКРАЋЕНИЦЕ

Проф. др Александра Костић Тмушић
Правопис српског језика

Скраћенице – речи скраћене ради уштеде простора и времена

Неколико група скраћеница: опште домаћег порекла (г., стр., гђа), страног порекла (P.S., o.c., etc.) и мерне (W, kg, km), затим верзалне, тј. оне које се пишу великим словима (CD, САНУ) и вербализоване, тј. оне које су постале речи (Симпо, Нолит)

Опште скраћенице домаћег порекла

- Пишу се са тачком: т. (тачка), г. (година и господин), р. (разред), ж. р. (женски род), л. (лице), н. е. (нове ере), в. д. (вршилац дужности), бр. (број), стр. (страна), уч. (ученик), проф. (префесор), јд. или једн. (једнина), мн. (множина), гл. (глагол), св. (свеска), гимн. (гимназија), суперл. (суперлатив), географ. (географски), срп. (српски), и др. (и други, и друго), и сл. (и слично), итд. (и тако даље), тј. (то јест), нпр. (на пример), тзв. (такозвани).
- Пишу се без тачке: др (доктор, и академска титула и лекар), мр (магистар), гђа (госпођа), гђица (госпођица).

Пишу се малим словима и најчешће се скраћују иза првог и другог сугласника, односно сугласничке групе. Читају се као пуне речи и многе се пишу са тачком (када садрже само почетак речи), док се мањи број њих пише без тачке (када садрже почетак и крај речи).

Опште скраћенице страног порекла

Основане су на латинским изразима, па по правилу задржавају латинично писмо. Углавном се пишу малим словима, али има и неколико примера који се пишу великим словима.

- Читају се као пуне речи и пишу се с тачком: a. a. (ad acta, „међу списе“), o. c. (opus citatum, „наведено дело“), etc. (et cetera, „и тако даље“), P. S. (post scriptum, „после свега, накнадно дописано“, али има и ћириличну варијанту: П. С./ПС).

Мерне скраћенице

Означавају јединице метричког система. Неке се пишу велики, а неке малим словима. Велики готово увек латиницом. Читају се као пуне речи и пишу се без речи:

• V (волт), W (ват), J (џул), A (ампер), T (тесла), m / м (метар), mm / мм (милиметар), km / км (километар), cm / цм (центиметар), g / г (грам), kg / кг (килограм), t / т (тона), h / ч (час).

Верзалне скраћенице

Часто је се од великих почетних слова вешчланих назива се и пишу се великим словима, без тачака и размака међу словима. Зависно од порекла, могу се писати латиницом и ћирилицом. Неке се непроменљиве (не мењају се по падежима), а неке променљиве (добивају падежне наставке):

Верзалне скраћенице

- непроменљиве: ЕУ (Европска унија), ОШ (Основна школа), РС (Република Србија и Република Српска), САНУ (Српска академија наука и уметности), МС (Матица српска), СПЦ (Српска православна црква), USA (United States of America), DJ (disc jockey);
- променљиве: ЈАТ (Југословенски аеротранспорт; од ЈАТ-а), УЛУС (Удружење ликовних уметника Србије; од УЛУС-а), СКЦ (Студентски културни центар; у СКЦ-у), ДИФ (Државни институт за фискултуру; на ДИФ-у), БИТЕФ (Београдски интернационални театарски фестивал; на БИТЕФ-у), ГСП (Градско саобраћајно предузеће; са ГСП-ом), МУП (Министарство унутрашњих послова; из МУП-а), ПТТ (Пошта, телеграф, телефон; у ПТТ-у), РТС (Радио-телевизија Србије; на РТС-у), ММФ (Међународни монетарни фонд; из ММФ-а).

Вербализоване скраћенице

Постају од верзалних скраћеница које се претварају у целовите речи, или комбинавањем делова двочланих или трочланих израза. Тако постају властите именице које имају свој акценат, падеж и род (у једнини):

- Танјуг (Телеграфска агенција нове Југославије), Нолит (Нова литература), Симпо (Сима Погачаревић), Телеком (Телефонске комуникације), Мобтел (Мобилна телефонија), Имлек (Индустрија млека).

Скраћенице које се могу писати двојачко

- НИН и Нин, ЈАТ и Јат, БИТЕФ и Битеф, БЕМУС и Бемус, ФЕСТ и Фест, БИА и Бија, FIAT, ФИАТ и Фијат (фабрика, а аутомобил – фијат), UNICEF и Уницеф, UNESCO и Унеско, FIFA, ФИФА и Фифа, CIA и Ција, BBC и Бибиси (а може и Би-Би-Си), FBI и ФБИ (може и Еф-Би-Ај)